

Αριστομένη (Μένιου) Καλυβιώτη

ΝΕΑΡΧΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ (1944-2013)

Μία «βιβλική» μορφή στον χώρο του ρεμπέτικου τραγουδιού

Πριν λίγες μέρες «έφυγε» από κοντά μας ο Νέαρχος Γεωργιάδης. Γεννήθηκε στις 6 Νοεμβρίου 1944 στη Μόρφου, στο κατεχόμενο σήμερα κομμάτι της Κύπρου. Πέθανε στη Λευκωσία στις 31 Ιουλίου 2013. Όταν τελείωσε το γυμνάσιο ήρθε στην Ελλάδα και γράφτηκε στην Νομική σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας. Ταυτόχρονα, παρακολούθησε μαθήματα κινηματογράφου στη σχολή Φωτεινού – Κατράκη. Πνεύμα ζοηρό κα ασύχαστο, άρχισε από τότε να ασχολείται με την έρευνα και μελέτη των ρεμπέτικων τραγουδιών. Ταυτόχρονα ανέπτυξε πολιτική δραστηριότητα και εντάχτηκε στη Νεολαία Λαμπράκη. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα μετά την 21η Απριλίου να μπει στο στόχαστρο της Ασφάλειας. Αναγκάστηκε τελικά, μόλις πήρε το πτυχίο του, να επιστρέψει στην Κύπρο. Από το 1973 μέχρι το 1999 εργάστηκε ως σκηνοθέτης και παραγωγός τηλεόρασης στο Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου. Από το 1999 μέχρι το 2012 εργάστηκε ως μουσικός παραγωγός στον ραδιοφωνικό σταθμό «Άστρα» στη Λευκωσία, όπου είχε μία καθημερινή δίωρη εκπομπή για το λαϊκό τραγούδι. Ανέπτυξε πολυδιάστατη δραστηριότητα εκδίδοντας λογοτεχνικό περιοδικό, κάνοντας διαλέξεις, διοργανώνοντας συνέδρια και εκδηλώσεις και συμμετέχοντας ενεργά σε συλλόγους. Επίσης, για σειρά ετών έγραφε κριτική λογοτεχνίας και τηλεόρασης στον ημερήσιο και περιοδικό κυπριακό Τύπο.

Ήταν πολυγραφότατος. Έγραψε και εξέδωσε, 3 συλλογές διηγημάτων και 8 συνολικά βιβλία για τα ρεμπέτικα και τα λαϊκά τραγούδια, με πρώτο το «Ρεμπέτικο και πολιτική» το 1993. Κατάλογός τους επισυνάπτεται στο τέλος.

Πήρε μέρος σε πολλά συνέδρια και έδωσε δεκάδες διαλέξεις σε Κύπρο, Ελλάδα, Μεμβούρνη και Μόσχα για το «Λαϊκό Τραγούδι των πόλεων», όπως το αποκαλούσε, (μέρος του οποίου θεωρούσε ότι είναι τα ρεμπέτικα της δεκαετίας του 1930), τον κινηματογράφο και τη λογοτεχνία. Τα τελευταία χρόνια αρθρογραφούσε στο διαδικτυακό περιοδικό για το λαϊκό τραγούδι «Κλίκα». Κάποιες απ' τις απόψεις που είχε διατυπώσει αμφισβητήθηκαν. Δυστυχώς, δεν μπορεί πλέον ο ίδιος να απαντήσει και να αντιπαραθέσει τυχόν νέες θέσεις του. Οι ιστορικοί του μέλλοντος, όταν κάποτε τελειώσουν οι διχογνωμίες σχετικά με τα ρεμπέτικα, θα κρίνουν συνολικά το έργο του και θα τον τοποθετήσουν στην θέση που του αξίζει.

Εκείνο όμως που δεν μπορεί να του αμφισβητήσει κανένας, είναι ότι υπήρξε ένας από τους πρωτοπόρους (αν όχι ο πρωτοπόρος) στην έρευνα για τα ρεμπέτικα. Είναι αυτός που «ανακάλυψε» τον ξεχασμένο Μάρκο Βαμβακάρη, και στην συνέχεια άρχισε να του παίρνει συνεντεύξεις που τελικά κατέληξαν να εκδοθούν από την Αγγέλα Κάιλ στην «Αυτοβιογραφία» του. Ίδρυσε το 1965 τον «Όμιλο Φίλων του Λαϊκού Τραγουδιού» που ήταν η πρώτη θεσμική ομάδα έρευνας, συλλογής, μελέτης και προβολής του λαϊκού τραγουδιού. Ο «Όμιλος» αυτός οργάνωσε την πρώτη συναυλία του Μάρκου, στην αίθουσα της Παγκρήτιας Ένωσης Σπουδαστών το 1966. Όλες τις αναμνήσεις από τη γνωριμία του με τον Μάρκο, τις συμπεριέλαβε στο βιβλίο του «Ο Μάρκος όπως τον γνώρισα».

Ο Νέαρχος υπήρξε ένας καλός φίλος. Δεν φανταζόμουν ποτέ ότι θα γράψω νεκρολογία του. Μεγαλόκαρδος, γεμάτος ζωή, πάντα χαμογελαστός και ευχάριστος,

όταν βρισκόμασταν, δεν σταματούσε να μιλάει αλλά και να απαντάει σε ερωτήσεις. Βασικά η κουβέντα μας περιστρέφονταν γύρω από τον Μάρκο και τον ρόλο του στην νεοελληνική μουσική. Στο προαναφερθέν βιβλίο του για τον Μάρκο έγραψε: «Όπως ο Ηρακλής άλλαξε την κοίτη του Αχελώου ποταμού, έτσι και ο Μάρκος Βαμβακάρης άλλαξε την κοίτη και την ροή του ελληνικού τραγουδιού στο σύνολό του». Σ' αυτό το θέμα είμαστε πάντα απόλυτα σύμφωνοι.

Μου είπε ότι δεν μετάνιωσε που έδωσε στην Αγγέλα Κάιλ το υλικό που είχε συλλέξει για τον Μάρκο, γιατί αν το κρατούσε και το είχε πάρει μαζί του στην Κύπρο, θα είχε χαθεί το 1974 κατά την τουρκική εισβολή.

Στο βιβλίο του για τον Μάρκο αναφέρει ένα περιστατικό που συνέβη γύρω στο 1970 και που είχε σαν αποτέλεσμα να ψυχραθούν οι σχέσεις τους και να σταματήσει τον επισκέπτεται. Συγκεκριμένα, το ότι «κρύφτηκε» από τον Μάρκο και δεν του έδωσε τις ηχογραφήσεις των παλιών τραγουδιών του, για να ξανακυκλοφορήσουν σε νέες εκτελέσεις. Παρ' όλο που στο βιβλίο του δικαιολογεί εκείνη την απόφασή του, μου εκμυστηρεύτηκε ότι τελικά είχε μετανιώσει: «Γιατί αν είχε ευοδωθεί εκείνο το εγχείρημα, θα είχαμε σήμερα μία ωραία σειρά δευτέρων εκτελέσεων τραγουδιών του Μάρκου, που θα έπαιζε ο ίδιος μπουζούκι και θα τραγουδούσαν τα παιδιά του», μου είπε επί λέξει.

Σε άλλη κουβέντα μας, ανέφερε ότι, ψάχνοντας πάλι τη σημασία της λέξεως ρεμπέτης, «ανακάλυψε» μία πολύ ενδιαφέρουσα φράση σε ένα κείμενο που δημοσιεύτηκε το 1897 στο περιοδικό «Θρακική Επετηρίς» της Κωνσταντινούπολης. Το σχετικό άρθρο εξιστορεί τις αναμνήσεις ενός λόγιου Κωνσταντινουπολίτη από το πανηγύρι της Σηλυβρίας του 1895. Αφορά ένα διάλογο δυο γυναικών, που βρίσκονταν καθ' οδόν για το πανηγύρι και η μία καλεί την άλλη να λύσει τον κορσέ της: «Αυτό είναι, μάτια μου, παναΰρι ρεμπέτα· όλα λυμένα...». Με παρακάλεσε όμως να μην το δημοσιεύσω γιατί ερευνούσε ακόμα το θέμα, είχε βρει επιπλέον στοιχεία και θα το ανακοίνωνε ο ίδιος. Δεν νομίζω όμως να πρόλαβε να κάνει κάποια σχετική ανακοίνωση ή δημοσίευση.

Κάποτε μου έδειξε μία σπάνιας κατασκευής κυπριακή φλογέρα ντυμένη με δέρμα φιδιού, που του είχε χαρίσει ένας Κύπριος βοσκός και λαϊκός ποιητής, ο Ατσίκος, όταν τον παρουσίασε στην τηλεόραση. Ζήτησα να παραγγείλει και μία για μένα, αλλά μου απάντησε ότι δεν ήταν δυνατόν, γιατί ο Ατσίκος είχε πλέον πεθάνει. Είδε την απογοήτευσή μου και μου χάρισε τη δική του!

Παλιότερα, πάντα ήταν σίγουρος ότι θα λυθεί το Κυπριακό ζήτημα και θα μπορούσε να επιστρέψει στην αγαπημένη του πατρίδα, τη Μόρφου. Τον τελευταίο καιρό όμως, νομίζω ότι είχε χάσει την αισιοδοξία του γι' αυτό το θέμα.

Αυτά τα λίγα για τον Νέαρχο. Όπως πολύ εύστοχα τον χαρακτήρισε κάποτε ένας κοινός φίλος, υπήρξε «βιβλικό» πρόσωπο στον χώρο της έρευνας του ρεμπέτικου τραγουδιού.

Η ιστορία θα κρίνει το έργο του.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΠΟΥ ΕΚΔΟΘΗΚΑΝ

1. Ο Μύστης κι ο Ηγέτης, 1978
2. Διηγήματα φαντασίας, 1980 (Κρατικό Βραβείο Κύπρου)
3. Ο αναληγτήρ και άλλα διηγήματα, 1982
4. Ρεμπέτικο και πολιτική, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1993
5. Από το Βυζάντιο στον Μάρκο Βαμβακάρη, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1996, (Κρατικό Βραβείο Κύπρου)
6. Ο Ακρίτας που έγινε ρεμπέτης, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1999 (Κρατικό Βραβείο Κύπρου)
7. Το φαινόμενο Τσιτσάνης, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 2001 (Κρατικό Βραβείο Κύπρου)
8. *Ο Θόδωρος Δερβενιώτης και το μετεμφυλιακό τραγούδι, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 2003
9. Ο Μάρκος όπως τον γνώρισα - Ο Βαμβακάρης από το Α ως το Ω, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 2006
10. *Κώστας Παπαδόπουλος - Ο Παγκανίνι του μπουζουκιού, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 2007
11. *Ρένα Στάμου - Μια εγκυκλοπαίδεια του Ρεμπέτικου, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 2009

* Συνσυγγραφή με την *Τάνια Ραχματούλινα*

* Ο Νέαρχος Γεωργιάδης (δεξιά) και ο Δημήτρης Ριζιώτης, σε αναμνηστική φωτογράφιση με τον Μάρκο, στο σπίτι του τελευταίου. Τη φωτογραφία (που είναι ένα από τα λίγα τεκμήρια των επαφών του Μάρκου με τους «φοιτητές»), τράβηξε ο Παναγιώτης Κουνάδης.

* Αναμνηστική φωτογράφιση στο Β' Συνέδριο για το ρεμπέτικο τραγούδι στη Νίκαια του Πειραιά το 1998. Από αριστερά: Μένιος Καλυβιώτης, Γιώργης Παπάζογλου, Νέαρχος Γεωργιάδης, Leif Erikson, Mats Einarsson και Britt Ronström. Οι τρεις τελευταίοι μαζί με τον κιθαρίστα Anders Sjöberg αποτελούσαν το μουσικό σχήμα "Meraklides" από τη Σουηδία.